

Wereld Natuur Fonds propageert 'Levende rivieren'

De discussie over dijkverhoging, -versterking of -verzwaring heeft de afgelopen maanden in alle hevigheid gewoed en doet dat nog steeds. Logisch ook: de Commissie Boertien is nog niet klaar met haar werk en het kan dus lonend zijn om nieuwe (of opgepoetste oude) visies te presenteren. Wellicht 'neemt de Commissie ze nog mee'.

Eerder spraken we in deze kolommen waarderend over de houding van de waterschappen, die voor alle nieuwe projecten een milieu-effectrapportage accepteerden. Tegelijkertijd spraken we de hoop uit, dat daarbij minder goed kwantificeerbare grootheden zoals natuurbeleving en landschapswaarden een plaats zouden krijgen.

Nieuwe gespreksstof

Het plan dat het Wereld Natuur Fonds op 9 november jl. presenteerde onder de titel

Een van de laatste nevengeulen langs de Waal bij Ewijk.

Wereld Natuur Fonds: plan voor levende rivieren

Spectaculaire stap naar ecologisch herstel

Met de studie 'levende rivieren' zet het Wereld Natuur Fonds een belangrijke stap naar ecologisch herstel van het rivierengebied. Het plan laat zien wat er gebeurt wanneer er stromende nevengeulen parallel aan de rivier uitgegraven worden. Het plan werd op zaterdag 7 november om 11.00 uur in Musis Sacrum te Arnhem gepresenteerd door WNF-voorzitter drs. E. H. T. M. Nijpels aan Minister J. R. H. Maij-Weggen.

De studie 'Levende Rivieren' laat een economisch aantrekkelijk inrichtingsplan voor het rivierengebied zien. De natuur profiteert op diverse manieren:

- Grootschalige kleiwinning in de uiterwaarden kan de hoogste waterstanden één tot anderhalve meter verlagen. Dit werpt een nieuw licht op de voorgenomen dijkverzwaring.
- Langs de nevengeulen kunnen zich oobossen vestigen, vochtige rivierbossen die de Europese tegenhanger van het tropisch regenwoud zijn.
- De zalm kan weer in de Nederlandse rivieren leven. Want door de nevengeulen ontstaat parallel aan de hoofdgeul een natuurlijke route voor vissen. Langs gestuwde rivieren als Nederrijn en Maas zijn nevengeulen een natuurlijk alternatief voor de huidige, kunstmatige vistrappen.
- Er komen weer leefgebieden voor bodembewonende algen en filteraars. Deze algen en filteraars maken het voedsel uit de rivier beschikbaar voor de planten- en dierenwereld.
- In de uiterwaarden maakt het vaak overbemeste kleidek plaats voor een reliëfrijke, zandige bodem. Hier worden de geulen natter en de ruggen droger. Dit is gunstig voor stroomdalplanten en -dieren.

Nevengeulen

Het water van Rijn en Maas is zeer rijk aan voedsel. De diertjes die dit voedsel van nature uit het stromende water filteren zijn echter verdwenen. Ze kunnen weer terugkeren wanneer we, parallel aan de hoofdgeul, stromende nevengeulen maken met grillige oevers en met levend en dood hout in het water. Daarop vestigen zich de filteraars. Deze filteraars worden op hun beurt weer gegeten door vissen, amfibieën, watervogels en zoogdieren. Zo worden in nevengeulen jaarlijks miljoenen kilo's voedsel omgezet in leven.

Baksteen kan natuurgebieden betalen

Voorzitter drs. E. H. T. M. Nijpels: 'Om de kansen voor de natuur, de hoogwaterbeheersing, de recreatie, de scheepvaart en de baksteenindustrie optimaal te benutten, moet het agrarisch gebruik van de uiterwaarden worden beëindigd.'

De kleiige uiterwaarden zijn nu nog boerenland. Vanwege de bruikbaarheid van de klei voor de steenfabricage kan de verandering van landbouwgrond in natuurgebied betaald worden uit de opbrengsten van de bakstenen. Klei is bovendien een grondstof die steeds weer door de rivier wordt afgezet. Bouwen met baksteen levert dus natuurgebieden én verlaging van de hoogwaterstanden op. Daarbij wordt ook een onuitputtelijke grondstof voor de woningbouw aangesproken. Beëindiging van het agrarisch gebruik in de uiterwaarden kan op een manier die ook voor boeren aantrekkelijk is, vooral wanneer binnendijs betere ruilgrond wordt aangeboden. Een gericht aankoopbeleid van de overheid kan binnen tien jaar tot het gewenste resultaat leiden. In combinatie met de ontkleiningen kan zo een belangrijk deel van het Nederlandse natuurbeleid op een economische wijze worden gerealiseerd.

(Persbericht WNF)

'Levende rivieren', biedt een opmerkelijke hoeveelheid nieuwe gespreksstof voor de deelnemers aan de discussie.

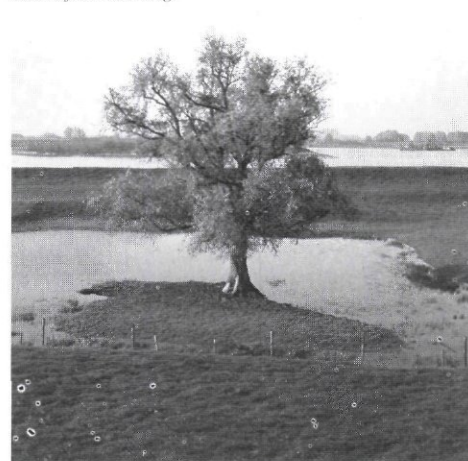
Het werd door de voorzitter van WNF Nederland, drs. E. H. T. M. Nijpels, aangeboden aan minister Maij-Weggen van Verkeer en Waterstaat, die er gematigd positief op reageerde.

De minister gaat ervan uit, dat de visie van WNF wordt betrokken in het onderzoek van de Commissie Boertien.

Nevengeulen

Het WNF-persbericht staat hierbij afgedrukt. In grote lijnen komt het erop neer dat het laten ontstaan of aanleggen van nevengeulen langs de rivieren uit oogpunt van ecologie en hydrologie aantrekkelijk is, dijkversterkingen of -verhogingen deels overbodig maakt en mogelijk kostenneutraal kan worden gerealiseerd.

Oude kleigaten langs de Rijn; de klei werd gebruikt voor dijkversterking.

Veeteelt in de Ooipolder bij Nijmegen.

Het aardige van het WNF-plan is, dat het erg sterk de gedachte van 'integraal waterbeheer' uitdraagt en dan nog wel in de brede betekenis die de Derde Nota Waterhuishouding daaraan toekent. In veel studies wordt hetzelfde begrip wel enthousiast even genoemd, maar blijft de uitwerking toch sectoraal.

'Levende rivieren' spreekt niet alleen over natuur (ontwikkeling van oobossen, biologisch evenwicht, vistrappen) maar ook over kleiwinning voor de bouw, de drinkwatervoorziening (oeverfilteraat), landbouw en natuurlijk de bescherming van het achterland.

Snel van start

WNF wil zo snel mogelijk starten met eerste proeflokaties voor nevengeulen en ziet goede mogelijkheden daarvoor op het Waaltraject Beuningen-Ewijk en bij Druten. Verder stelt WNF voor snel te beginnen met de aanleg van kilometers-lange natuurlijke vispassages, in principe langs alle stuwen.

Langs de Nederrijn (Driel) en in het Limburgse Maasdal (Bosscherveld, Horn-Beegden-Heel) liggen de eerste grote mogelijkheden. Door grindwinning kan de Limburgse Grensmaas herleven.

WNF pleit ervoor om het principe van de afvoer van het hoogwater door nevengeulen op te nemen in de discussie die er wordt gevoerd over dijkverzwaring.

Om de ideeën van WNF over ontkeiingen in de uiterwaarden en Rijn-

Rivierengebied Boven-Maas.

strangen voor de natuurontwikkeling te realiseren, zijn aanpassingen nodig in het provinciale ontgrondingenbeleid. Bestaande ontkeiingsvergunningen met hercultiveringsverplichting kunnen worden omgezet in natuurontwikkelingsprojecten.

Maatgevend hoogwater

Wanneer de berekeningen die voor het plan zijn uitgevoerd (onder meer door het Waterloopkundig Laboratorium, dat ook betrokken is bij het onderzoek voor de Commissie Boertien) correct zijn, dan leidt de combinatie van ontkeiing en een begroeide nevengeul tot aanzienlijke verlagingen in de maatgevende hoogwaterstanden:

- bij het afgraven van gemiddeld 1 meter klei: 93 cm verlaging;
- bij het afgraven van gemiddeld 2 meter klei: 153 cm verlaging.

Waar bij dijkverhogingsprojecten sprake is van een verhoging van 1 tot anderhalve meter lijkt het plan van WNF een interessant alternatief te bieden. Interessant genoeg om door de betrokkenen, en vooral de minister van Verkeer en Waterstaat, serieus te worden genomen.

GBV